

Ny praxis för avbeställningsskydd

av Lise-Lotte Bengtsson och Jarl Symreng, Finansinspektionen

Lise-Lotte Bengtsson
lise-lotte.bengtsson@fi.se

Avbeställningsskydd bedöms ibland som koncessionspliktig försäkringsrörelse och ibland som inte tillståndspliktig rörelse, beroende på vem det är som tillhandahåller skyddet.

Hittills gällande praxis är, bl.a. mot bakgrund av den utveckling som skett inom resebranschen, föråldrad och måste ändras i liberaliserande riktning.

Jarl Symreng
jarl.symreng@fi.se

Försäkringsverksamhet

Att i samband med köp av en inte ombokningsbar resa även teckna ett avbeställningsskydd ses av de flesta som en självklarhet. Det traditionella avbeställningsskyddet innebär att ersättning utgår om kunden, t.ex. på grund av sjukdom, inte kan genomföra resan. Nu har även nya typer av avbeställningsskydd börjat dyka upp inom resebranschen med innebörd att pengarna betalas tillbaka till kunden oavsett av vilken anledning kunden inte genomför resan.

Vid en strikt bedömning uppfyller det traditionella avbeställningsskyddet de rekvisit som i doktrin och förarbeten ställs upp för att försäkringsrörelse skall vara uppfyllda, nämligen att verksamheten bedrivs yrkesmässigt, att det utgår vederlag för åtagandet, att avtalet innehåller en utfästelse om att utge ersättning

eller prestation vid försäkringsfall samt att åtagandet avser en oviss händelse. Vidare skall även behovet av samhällskontroll beaktas¹.

Avbeställningsskydd vid charterresa

I praxis har undantag från koncessionsplikt gjorts för avbeställningsskydd som en charterarrangör tillhandahåller i samband med försäljning av en charterresa. En charterarrangör som erbjuder avbeställningsskydd anses göra det som en biförpliktelse till huvudförpliktelsen, nämligen att sälja en egenproducerad resa. Genom att det erbjudna skyddet betraktas som en biförpliktelse till huvudförpliktelsen bedöms det inte som koncessions-

¹ Frostell och Gabrielsson, Kommentar till Försäkringsrörelselagen m.m., 3 uppl. sid. 9 ff.

pliktig försäkringsrörelse. Denna praxis tillkom efter ett avgörande i HD år 1958 (NJA 1958 s. 536) då Volvos vagnskadegaranti, som tveklöst innehåller vissa typiska försäkringsmoment, på motsvarande sätt bedömdes som en biförpliktelse till huvudförpliktelsen, nämligen att leverera en bil.

Den liberaliserande praxis som sålunda genomfördes för avbeställningsskydd vid charterresor innebar att en distinktion kom att göras gentemot resebyråverksamhet. En resebyrå anses typiskt sälja resor som produceras av andra och avbeställningsskyddet blir då en separat produkt som inte kan kopplas till en huvudförpliktelse. Ett erbjudande om avbeställningsskydd som görs av en sådan resebyrå anses därför vara koncessionspliktig försäkringsrörelse.

Detta har fått till konsekvens att resebyråer antingen förmedlat ett avbeställningsskydd som tillhandahålls av ett separat, fristående försäkringsföretag eller bildat ett eget försäkringsbolag med funktionen att bl.a. tillhandahålla avbeställningsskydd åt resebyråföretagets kunder. Exempel på det sistnämnda är Försäkringsaktiebolaget Viator som bildades av reseserviceföretaget TMG Travel Management Group år 1990.

Marknadsförändringar

Utvecklingen inom resebranschen har dock förändrats kraftigt under senare år och det går inte längre att på ett enkelt sätt skilja mellan resebyrå- och charterverksamhet. Från att enbart sälja en flygbiljett har bolagen övergått till att sälja hela arrangemang där t.ex. hyrbil, teaterbiljetter, utflykter och andra upplevelser ingår. Vem som i realiteten står bakom varje tjänst är inget som kunden alltid har kännedom om och uppgiften är inte heller relevant eftersom researrangören ansvarar för den.

Att utvecklingen gått mot att kunder erbjuds allt bredare sortiment av resealternativ

måste ur ett konsumentperspektiv betraktas som positivt. Om kunden vill kan arrangören sätta samman ett helt paket och i motsvarande mån minskas kundens arbetsinsats. Försäljningen av avbeställningsskydd är endast en i raden av en mängd tjänster som erbjuds. Kunden eliminerar risken att stå för en ekonomisk förlust om resan inte kan utnyttjas, till skillnad från köp av en produkt där produkten kan återlämnas eller vidareförsäljas. För kunden kan det förefalla svårförklarligt varför just ett så ekonomiskt litet moment i resepaketet som avbetalningsskyddet motiverar särskilda skyddsregler och måste – i vissa fall men inte alltid – tillhandahållas av ett koncessionerat försäkringsbolag.

Ny praxis

Hittills gällande praxis blir med tanke på utvecklingen orimlig att upprätthålla. Resebyråverksamheter och charterverksamheter har utvecklats och är inte längre så renodlade som de var förr. En del arrangörer har dock av olika anledningar valt att erbjuda avbeställningsskydd genom ett försäkringsbolag och benämner det då avbeställningsförsäkring. Vissa försäkringsbolag erbjuder avbeställningsskydd och olika typer av reseförsäkringar som en del i det ordinarie produktutbudet. Denna verksamhet är naturligtvis tillståndspliktig eftersom tjänsterna inte säljs som ett biåtagande till en huvudförpliktelse.

Skäl saknas emellertid att i fortsättningen upprätthålla distinktionen mellan charterverksamhet och resebyråverksamhet som grund för bedömningen om ett erbjudet avbeställningsskydd skall anses som koncessionspliktig eller inte. För en ändrad praxis talar sammanfattningsvis följande.

- Skillnaden mellan resebyråverksamhet och charterverksamhet har under senare år suddats ut och kan i enskilda fall vara omöjlig att upprätthålla.

- Försäljningen av avbeställningsskydd är även i en typisk resebyråverksamhet ett biåtagande till den egentliga huvudverksamheten, nämligen förmedling av en rese-tjänst. Intäkterna från denna verksamhet är normalt blygsam i förhållande till de totala intäkterna i ett sådant företag.
- Produkten är till nytta för konsumenten och genom att utveckla den på olika sätt utan fördyrande etableringshinder kan konkurrensfördelar skapas som kommer kunderna till godo.
- Några nackdelar från konsument-, tillsyns- eller stabilitetssynpunkt finns inte som kan motivera att nuvarande praxis upprätthålls. Finansinspektionen har därför i ett tillsyns-ärende, angående anmälan mot ett företag som driver resebyråverksamhet om otillåten försäkringsrörelse, bedömt att det avbeställningsskydd, som detta företag tillhandahåller för egen räkning, skall anses utgöra en biförpliktelse till företagets förmedling av rese-tjänster och därmed en inte koncessionspliktig försäkringsrörelse.

Avbeställningsskyddet i övriga nordiska länder

Norge

av *Lise Ljungmann*
rådgiver vid Finans- og forsikringsavdelingen i Kredittilsynet

I henhold til lov av 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet § 1-1, jf. § 1-2, kan forsikringsvirksomhet bare drives av forsikringsselskap med konsesjon. Konsesjonsreglene skal blant annet sikre forsikringskundes behov for sikkerhet for at forsikringskrav blir oppfylt fra forsikringsgiverens side. Finansdepartementet har lagt til grunn at det avgjørende for om et reisebyrås tilbud om avbestillingsbeskyttelse er konsesjonspliktig eller ikke, vil være om det er reisebyrået eller leverandøren/arrangøren av reisen som har den økonomiske risiko for oppfyllelse av kundens forpliktelser.

Hvis reisebyrået formidler reisen fra leverandør/arrangør til kunden, har byrået i utgangspunktet ikke noen økonomisk risiko for oppfyllelse av kundens forpliktelser. Hvis kunden tegner en avbestillingsbeskyttelse hos reisebyrået, skal byrået dekke kundens utestående til leverandøren/arrangøren dersom

kunden blir alvorlig syk eller lignende like før avreise og derfor ikke kan benytte seg av reisen/billetten. Da reisebyrået overtar den økonomiske risiko for oppfyllelse av kundens kontraktmessige forpliktelser, vil tilbud om avbestillingsbeskyttelse være å anse som forsikringsvirksomhet og derved falle inn under forsikringsvirksomhetslovens regler. Forsikringsvirksomhetsloven vil derimot ikke komme til anvendelse dersom reisebyrået er leverandør/arrangør av reisen og tilbyr avbestillingsbeskyttelse i den forbindelse. Det reelle forholdet vil da være at prisen på reisen økes mot at den reisende kan avbestille reisen når nærmere angitte omstendigheter foreligger.

Finland

av *Katriina Lehtipuro*
biträdande avdelningschef, Social- och hälsovårdsministeriet, Försäkringsavdelningen.

I Finland har resebyråbranschen ordnat avbeställningsskyddet för sina kunder genom att i de allmänt använda paketresevillkoren (framförhandlade mellan resebyråbranschens för-

bund och konsumentombudsmannen 1995) inta en avtalspunkt med rubriken "oöverstigtligt hinder". Den som köpt en paketresa har med stöd av avtalspunkten rätt att avbeställa resan och få tillbaka priset minskat med expeditionskostnader i händelse av orsaker som kan anses utgöra tvingande hinder. Det kan t.ex. vara fråga om egen eller nära anhörigs sjukdom eller någon annan oväntad eller allvarlig händelse, på grund av vilken det vore orimligt att kräva att resenären skall företa resan. Avbeställningsskyddet fungerar såväl från researrangörens som konsumentens synpunkt i praktiken på samma sätt som inom ramen för de arrangemang som de svenska resebyråerna tillämpar.

Resebyråerna förmedlar också försäkringsbolagens reseförsäkringar, som nästan utan undantag också innehåller en avbeställningsskyddsdel. Den är emellertid till ersättningsomfånget vanligen avsevärt mera täckande än det ovannämnda oöverstigtligt hinder-skyddet på basnivå som researrangörerna erbjuder.

Genom att researrangörerna inte har ordnat avbeställningsskyddet för sina kunder under namnet av försäkring eller med ett system som de facto kunde anses vara en försäkring har de finländska myndigheterna inte haft orsak att ingripa. Researrangörernas ovan beskrivna lösning för avbeställningsskydd har mig veterligen aldrig i något skede i Finland ansetts vara en försäkring. I Finland torde man från första början ha sett på problemet på samma sätt som den svenska finansinspektionen nu också gör.

Danmark

af *Sonja Martensen-Larsen*
fuldmægtig i Finanstilsynet

I Danmark er rejsebureauers/charterselskabers afbestillingsordninger forsikringsvirksomhed med heraf følgende pligt til afdækning i et forsikringsselskab med koncession hertil. Det skal af de pågældende selskabers markedsføringsmateriale tydeligt fremgå, hvilket forsikringsselskab, der dækker denne risiko.

Denne retstilstand beror nu på, at Erhvervsankenævnet den 27. november 1996 traf afgørelse i en sag, indbragt af Foreningen af Rejsearrangører i Danmark og Danmarks Rejsebureau Forening over en afgørelse truffet af Finanstilsynet om, hvorvidt afbestillingsbeskyttelse var forsikringsprodukt omfattet af Lov om forsikringsvirksomhed.

Spørgsmålet var blevet aktuelt, efter at et EF-direktiv om pakkerejser m.v. (90/314/EØF) efter en udvalgsbehandling blev gennemført i dansk ret ved Lov om pakkerejser i 1993. Under udvalgsbehandlingen blev der stillet spørgsmålstejn ved, om den ordning, danske rejsearrangører har anvendt siden 1974 om afbestillingsret mod ekstra betaling ved sygdom mv. var forsikringsvirksomhed og dermed omfattet af Lov om forsikringsvirksomhed. Den svenske retstilstand, hvorefter Finansinspektionen i 1989 traf afgørelse om, at afbestillingssikringer, der tilbydes rejsende ved køb af charterrejser anses som vilkår i hovedforpligtelsen og derfor ikke skal tegnes eller afdækkes i et forsikringsselskab, indgik i dokumentationen for Erhvervsankenævnet. – Nævnets kendelse blev ikke anket til domstolene.